

000625-2

Mluvit o theologii jako o „funkci církve“ je přinejmenším povážlivé, pokud přesně nevymežíme význam a dosah termínu „funkce“. Obvykle máme za to, že třeba nějaký nástroj nebo přístroj plní svou funkci, když nejeví žádné poruchy. Reformační chápání církve však nepřipouští, že by církev fungovala bez poruch. Jestliže tedy theologie má být funkcí církve, znamenalo by to, že toto fungování theologie bude zatíženo všemi vadami a poruchami církve samé. A v tom případě je ovšem theologie jako kritická disciplína nemožná a také zbytečná. Theologie v křesťanské tradici má smysl jen pod tou podmínkou, že není funkcí církve, nýbrž je ve své funkci je zaměřena směrem k církvi a na církev. Jinými slovy, má smysl jen jako kritika církve a církevního života i myšlení – a ne jako nějaká církevní ideologie, která vždy jen obhajuje a ospravedlňuje církevní status quo, veškerou církevní praxi i představy a myšlenky, které v církvi převažují. Pokusme se to vyjasnit za pomoci některých analogií. Ve SZ se ovšem nemluví o církvi, ale analogie tam můžeme najít. Když se Mojžíš vracel s deskami Zákona, našel „svůj“ lid, jak křepčí kolem zlatého býčka. Kdyby dal na to, že je „funkcionářem“ svého lidu, musel by se přidat k svému bratru Áronovi. A proroci jistě nebyli funkcí ani lidu, ani kněží, ani králů; pokud by jejich údělem bylo stát se takovou funkcí, pak jejich kritiky znamenaly hrubé selhání a byli kamenováni (nebo jinak trestáni či pronásledováni) právem. Atd. A pak tu je ten největší problém: jak může církev dohlížet na to, že theologie plní svou funkci správně? Jak bychom mohli pojmenovat ty církevní funkcionáře, kteří budou bdít nad tím, aby theologie byla zůstávala funkcí církve? Což není jasné, že k tomu žádný církevní funkcionář není dostatečně kompetentní, pokud sám není theologem? A kdo tedy bude potom bdít nad ním a nad jeho theologií? – Řekl bych, že formulace, vymežující roli theologie jako funkce církve, je zřejmě nedržitelná, protože vnitřně inkongruentní a do důsledků nedomyšlená. Právě proto má velmi dobrý smysl odlišení církevního škol od univerzitních fakult: theologie je buď disciplína, která na sebe vezme úkol pregnantního (tzv. vědeckého) myšlení, anebo nutně klesne na církevní apologetiku a nakonec ideologii. Vědeckost theologie vyžaduje svobodu bádání a učení; v žádném církevním společenství nelze najít nikoho, kdo by oprávněně a argumentovaně mohl kritizovat theologii a určité theologii jinak než na základě své theologické kompetence. Tak jako ve vědách platí, že diskutovat a kritizovat může jen ten, kdo ovládl příslušnou disciplínu, tak to platí také v theologii. Kdo chce kritizovat nějaké theologické koncepce, musí nejprve tuto disciplínu náležitě prostudovat a vystudovat. – Něco jiného je ovšem, pochopíme-li ona slova o „funkci“ tak, že theologie má fungovat pro církev. Pak ovšem musíme zároveň říci, v čem toto fungování spočívá, a tím eo ipso zaujímáme už docela určité theologické pozice.

(Písek, 000625-2.)